

PROTIVZDUŠNÁ OBRANA VOJSK PŘI PRŮLOMU NEPŘÁTELSKÉ OBRANY

V podmínkách západního válčiště, charakterizovaného značným nasycením vojsky, bojovou technikou a vhodnými obrannými podmínkami terénu, může poměrně často docházet k nutnosti prolamovat našimi vojsky nepřátelské obranné čáry (pásma, postavení, prostory).

K úspěšnému vedení průlomu připravené obrany nepřítele je však nutné vytvořit rozhodující převahu v silách a prostředcích, což při poměrně malé šířce plánovaných úseků průlomu představuje značnou koncentraci vojsk v malém prostoru.

Z hlediska protivzdušné obrany toto nakupení vojsk, jejich přesuny a přeprava značného množství materiálu, především dělostřelecké munice, znamená značné nebezpečí ze strany velmi silného a technicky vybaveného vzdušného nepřítele a tím i naléhavý požadavek na dokonalou, maximálně účinnou protivzdušnou obranu.

Pro přiblížení si nebezpečí ze strany vzdušného nepřítele je možné si připomenout, že lze pro působení v pásmu vševojskové armády předpokládat okolo 350 letounů taktického letectva (jde o období po předchozích přípravách vzdušného nepřítele), okolo 130 bitevních vrtulníků a do 40 až 50 řízených střel s plochou dráhou letu. Tyto uvažované prostředky mohou koncentrovat své bojové působení proti vojskům jednoho našeho úseku průlomu (vševojsková armáda vede průlom zpravidla na jednom úseku).

Těmito počty nepřátelského letectva, podle norem odvozených ze zkušeností z vojenských konfliktů a válek ve Vietnamu a na Blízkém východě, by taktické letectvo nepřítele mohlo při nedostatečné protivzdušné obraně protivníka zastavit postup dvou vševojskových divizí, zničit tři místa velení vševojskové divize,

popřípadě vševojskové armády, jednu armádní raketovou brigádu, dva oddíly vojsových raket, jednu protiletadlovou raketovou brigádu, dva protiletadlové raketové pluky a umlčet dvacet dělostřeleckých baterií.

Řízené střely s plochou dráhou letu (s konvenční bojovou hlavicí) by mohly zničit tři spojovací uzly, jedno velitelské stanoviště protiletadlového raketového pluku, dva protiletadlové raketové oddíly a dvě radiotechnické hlásky. Tyto účinky prostředků vzdušného nepřítele jsou předpokládány při vedení boje za použití pouze konvenčních zbraní. Za použití jaderných zbraní by logicky byly ještě mnohem vyšší.

130 bitevních vrtulníků při koeficientu technické pohotovosti $K_{TP}=0,8$, (104 vrtulníků) může při jednom vzletu odpálit až 624 protitankových řízených střel (PTRS). Při pravděpodobnosti zásahu cíle $P_{PTRS}=0,7$ může uvažovaný počet bojových vrtulníků vyřadit do 436 tanků, bojových vozidel pěchoty nebo jiných obrněných cílů, včetně prostředků PVO.

Je pochopitelné, že všechny tyto prostředky vzdušného napadení nebudou působit současně a jen v poměrně úzkém úseku průlomu. Přesto je zcela reálný předpoklad, že se v průběhu prolamování příslušného obranného postavení nepřítele a při následujícím boji v hloubce uvažované úsilí projeví, stejně jako je nutné mít na vědomí, že nálety do prostoru průlomu bude vzdušný nepřítel vést nejen čelně, ale především z boku s využitím vhodných terénních podmínek. Zvláště bitevní vrtulníky potřebují pro své účinné působení dostatečný skryt pro přilet do výchozích postavení pro zteč (vzdálených 3 až 6 km od cíle) a volnost manévru.

Je třeba očekávat, že nejintenzivnější letecké údery, včetně úderů z malých a přízemních výšek, budou zasazovány především prvosledovým jednotkám a útvarům a prostředkům jaderného napadení s cílem zničit tyto jednotky a prostředky, znemožnit jim prolomit obranné postavení, znemožnit i zasazení jaderného úderu před překonáním nepřátelské obrany a získat čas pro zdokonalení organizace a dobudování zaujaté obrany.

Leteckým průzkumem, ke kterému se využívá i vojenské letectvo, se bude nepřítel snažit zjistit pravděpodobný úsek průlomu a sestavu vojsk, připravujících se k průlomu, včetně vojsk přisunovaných z hloubky.

Při průlomu nepřátelské obrany za použití pouze konvenčních zbraní bude hlavní úsilí nepřátelského letectva soustředěno na přímou podporu bránících se vojsk, s cílem ničit vševojskové svazky a uskupení dělostřelectva v úseku průlomu, raketové vojsko a nejbližší zálohy. K ničení jednotek bude nepřátelské letectvo používat i protizemní řízené rakety, a to tak, aby se jejich nosiče nedostaly do prostoru husté palby protiletadlových raketových prostředků.

Bitevní vrtulníky budou v úseku průlomu hromadně využívány především k úderům na čelní, zvláště tankové útvary, při jejich rozvinování, přechodu do útoku a v průběhu průlomu. Nepřítel bude v obranné činnosti rozsáhle používat letectvo k ničení jednotek zasazovaných k rozvíjení a rozšiřování průlomu. Zároveň zesílí nepřátelský vzdušný průzkum k zjištění rozmístění druhých sledů, směrů a možné doby jejich zasazení do sražení. Hromadnými nebo soustředěnými údery letectva se bude snažit znemožnit zasazení těchto druhých sledů nebo značně oslabit jejich síly. Tyto údery je třeba očekávat ještě před zasazením druhých sledů do sražení (ve vyčkávacích prostorech, při přesunu na čáru zasazení do sražení a při rozvinování).

V současných podmínkách nelze vyloučit intenzivní bojovou činnost vzdušného nepřítele ani v nočních hodinách, kdy s využitím nejmodernější navigační a zaměřovací techniky bude vést údery vysoce přesnými zbraněmi na naše vojska s využitím nejcharakterističtějších radiolokačních orientačních bodů v terénu.

Organizace a vedení protivzdušné obrany vojsk při průlomu nepřátelské obrany bude záviset na charakteru bojové činnosti vojsk a způsobu plnění stanovených úkolů. Zpravidla bude zahrnovat protivzdušnou obranu při:

- přesunu vojsk na čáru rozvinutí k přechodu do útoku,
- prolamování předního okraje nepřátelské obrany,
- rozvíjení a rozšiřování průlomu, popřípadě při ničení přisunovaných nepřátelských záloh.

Kromě toho však mohou síly a prostředky vojska PVO plnit ještě další úkoly, jako je obrana nejdůležitějších týlových a komunikačních objektů a zabezpečení průletu vzdušného výsadku uskutečňujícího úder do týlu bránícího se nepřítele nebo bránícího přisunu jeho záloh z hloubky.

V průběhu celé operace musí být spolehlivě bráněny proti vzdušným úderům svazky a útvary raketového vojska, místa velení vojskům průlomového uskupení a letiště frontového letectva, které se účastní komplexního palebného ničení nepřítele.

Přesun vojsk bude bráněn především organickými prostředky vojska PVO začleněnými do pochodových sestav a dále stíhacím letectvem působícím z důvodu utajení ze střehu na letištích (v případě zjištění přesunu vojsk nepřítelem bude stíhací letectvo působit ze střehu ve vzduchu). V době přesunu je výhodné vyčlenit část stíhacího letectva pro boj v prostorech samostatného vyhledávání a ničení vzdušných cílů, a to nad předním okrajem; pokud to bude možné i před ním.

V prostorech zvýšeného nebezpečí (soutěsky, přechody přes vodní překážky apod.) budou protivzdušnou obranu zesilovat frontové a armádní prostředky vojska PVO předem v těchto prostorech rozmístěné.

K zajištění spolehlivější obrany vojsk divizí prvního sledu proti možným vzdušným úderům při jejich **rozvíjení k uskutečnění průlomu** se může část protiletadlových raketových svazků a útvarů přesunout a rozvinout ve stanovených prostorech s časovým předstihem. Tímto opatřením lze dosáhnout i spolehlivé protivzdušné obrany raketových prostředků a dělostřelectva zabezpečujících palebnou ochranu přesunu vojsk na čáru rozvinutí k přechodu do útoku.

Je pochopitelné, že je nutné v tomto případě velmi důsledně zabezpečit plnění všech opatření, která vedou k utajení tohoto přeskupení. Do zahájení komplexního palebného ničení nepřítele (palebné ochrany přesunu vojsk) by měly vést palbu přednostně palebné prostředky vojska PVO bránící vojska již dříve rozmístěná v úseku průlomu v dotyku s nepřítelem a nově přisunuté prostředky být v nejvyšších stupních připravenosti, ale palbu zahajovat jen v případě nezbytnosti. Naopak v prostorech mimo úsek průlomu by měla být demonstrována zvýšená bojová činnost, včetně působení kočujících palebných prostředků vojska PVO.

K řízení bojové činnosti prostředků vojska PVO bude vyžadovat v tomto období zvýšenou prozíravost velitelů a náčelníků vojska PVO, protože budou nuceni požadavek zabránění prozrazení uskupení a vyhnouti se palbě konfrontovat

s nutností zabránit za každou cenu nepřátelskému vzdušnému průzkumu zjistit naše přípravy k průlomu.

Zatímco u většiny druhů vojsk bude docházet ke koncentraci vojsk a bojové techniky v úseku průlomu, bude nutné u vojska PVO soustředit pozornost i na boky úseku průlomu. To znamená dosáhnout potřebné hustoty prostředků PVO v úseku větším než je průlom a tím plně zabezpečovat protivzdušnou obranu vojsk uskutečňujících průlom před vzdušným nepřítelem, který bude působit z bočních náletových směrů. Tento požadavek je nutné zabezpečovat nejen v době přípravy průlomu, ale i v průběhu průlomu a při boji vojsk v hloubce nepřátelské obrany.

Uskupení prvosledových protiletadlových raketových svazků a útvarů se obecně vytváří tak, aby zajišťovalo největší hustotu protiletadlových raketových prostředků na směru hlavního úderu. Je tomu tak i v případě, kdy úsek průlomu bezesporu je na směru hlavního úderu frontu nebo vševojskové armády; proto se kromě značně koncentrovaných organických prostředků vševojskových divízií a pluků bude zhušťovat směrem k úseku průlomu bojová sestava armádního protiletadlového raketového útvaru (svazku) a zesilovat protivzdušná obrana vojsk frontovými prostředky.

Jak jsem již uvedl, dochází k zaujímání bojových sestav prostředky vojska PVO s určitým časovým předstihem před příchodem a rozvinováním bráněných vojsk. Přesto část prostředků vojska PVO, a to především palebných prostředků schopných vést průzkum vzdušného nepřítele a palbu z chodu nebo z krátkých zastávek, postupuje v sestavě bráněných vojsk a k plnému soustředění sil a prostředků vojska PVO na čáře zasazení dojde současně s příchodem bráněných vojsk.

Plného využití bojových možností prostředků vojska PVO se dosahuje kromě jiného dovedným vytvářením uskupení sil a prostředků a důmyslnou organizací jejich palebných systémů, umožňujících způsobit vzdušnému nepříteli maximální ztráty ještě před splněním jeho bojových úkolů. Vytvořit vhodné uskupení prostředků vojska PVO při průlomu je zvláště náročným úkolem, který musí být centrálně řešen na stupni frontu nebo vševojskové armády. Přitom je třeba ovlivňovat nejen rozmístění prostředků ve vodorovné rovině (v terénu), ale brát v úvahu i možnosti těchto prostředků z hlediska výškového palebného působení, tzn. vytvářet palebný systém s návazností výškového působení jeho jednotlivých palebných prvků.

Vzhledem k omezeným prostorovým možnostem, ale i k zabezpečení vysoké odolnosti vytvářeného uskupení prostředků vojska PVO, půjde při průlomu především o vytváření **smíšených uskupení** s vícenásobným vzájemným palebným překrytím. Účinnost i účinnost smíšených uskupení byly potvrzeny poznatky získanými ze soudobých lokálních válek. Vytvořit smíšené uskupení však vyžaduje přesně stanovit každému prostředku jeho bojovou sestavu, tuto přísně dodržet, při tvorbě uskupení vzít v úvahu náročné požadavky pro zajištění elektromagnetické koexistence všech četných radioelektronických prostředků jednotlivých útvarů a jednotek vojska PVO a respektovat i požadavky na minimální vzdálenosti zabraňující současně zničení více palebných jednotek jedním jaderným úderem.

Vytvořit smíšené uskupení prostředků vojska PVO však neznamená pouze vhodně rozmístit v terénu palebné prostředky, ale vytvořit i jednotný palebný systém v tomto uskupení. Ten bude jednoznačně:

- znát a chápat vzdušnou situaci,
- palebně působit proti vzdušnému nepříteli,
- řešit veškerou bojovou činnost včetně odstraňování následků po nepřátelských úderech, obnovování bojeschopnosti a otázky technického a týlového zabezpečení.

Zvláštností tvorby bojových sestav prostředků vojska PVO při průlomu, zvláště divizních protiletadlových raketových útvarů, bude malá šířka a větší hloubka jejich prostoru bojového rozmístění s palebnými postaveními protiletadlových raketových baterií rozvinutými až ve třech liniích.

Rozmanitost typů bojové techniky vojska PVO, s různými principy činnosti a bojovými vlastnostmi, objektivně vytvářejí dobré materiální předpoklady smíšených uskupení protiletadlových prostředků pro spolehlivý a odolný palebný systém.

Přitom je třeba neustále počítat s tím, že nepřítel může přejít (v průběhu operace vedené konvenčními zbraněmi) k použití jaderných zbraní. Proto musí hlavní síly vojska PVO být trvale připraveny k odrazení prvního jaderného úderu v součinnosti s frontovým stíhacím letectvem, svazkem vojska PVOS a útvary radioelektronického boje.

Při vytváření uskupení vojska PVO před zahájením průlomu a v průběhu útočné operace je nutné věnovat zvláštní pozornost vytváření racionálního systému průzkumu vzdušného nepřitele.

Výchozí uskupení prostředků radiolokačního průzkumu musí maximálně vycházet a těžit z radiotechnických prostředků vojska PVO v dotyku. Radiotechnické prostředky PVO nově přisunovaných vojsk je vhodné využívat k rozšiřování radiolokačního pole při rozvíjení útoku do hloubky a rozšiřování průlomu do boků. Přitom je účelné, a vzhledem k nakupení značného množství vojsk a tím i radiolokační techniky vojsk PVO i možné, udržovat část radiolokátorů, především radiotechnických hlásek, v utajeném provozu.

Vytváření uskupení prostředků radiolokačního průzkumu před zahájením průlomu a rozšiřování systému průzkumu v dalším průběhu operace řídí přímo velitel vojska PVO frontu. Ten přihlíží kromě jiného k charakteru uskupení prostředků radiolokačního průzkumu na bocích přilehlých k úseku průlomu a k možnostem prostředků vojsk v dotyku.

Nové linie radiotechnických hlásek (nové radiotechnické hlásky) se v průběhu útoku rozvíjejí především vzhledem k času předpokládaných hromadných nebo soustředěných úderů nepřátelského letectva a dále k vážným obdobím bojové činnosti, kdy bude docházet k rozvíjení většiny prvosledových protiletadlových raketových svazků a útvarů, např. při odrazení nepřátelského protiúderu, násilném přechodu vodní překážky apod.

V průběhu **prolamování nepřátelské obrany** a boji v hloubce se prostředky vojska PVO přemísťují tak, aby nebyla narušena nepřetržitost protivzdušné obrany bráněných vojsk při plnění nejdůležitějších úkolů.

Protiletadlové jednotky vševojskových pluků prvního sledu postupují skoky od jedné čáry ke druhé, přičemž ničí vzdušného nepřitele palbou za pohybu nebo za krátkých zastávek. Jakmile se bráněné útvary přiblíží k čarám vyhodnocení možného zasazení nepřátelských bitevních vrtníků, je účelné zkrátit

vzdálenosti mezi protiletadlovými jednotkami a bojovou linií tanků až na nejmenší možnou míru.

Baterie protiletadlových raketových kompletů blízkého dosahu postupují přímo v bojových sestavách vševojskových pluků a dalších určených objektů obrany vševojskové divize, zpravidla v sestavě dvojic bojových vozidel, přitom nepřetržitě vyhledávají vzdušné cíle a ničí je palbou za krátkých zastávek.

Baterie protiletadlových raketových kompletů malého dosahu se zpravidla přemísťují vzájemným překračováním, a to v době, než se začnou čela bráněných vojsk přibližovat k hranici účinné působnosti baterií první linie. Palba těchto prostředků se především soustřeďuje na nepřátelské letouny a vrtulníky, které vedou přímé úderů na bráněné objekty a útočící vojska.

Armádní a frontové protiletadlové raketové svazky a útvary budou palebně zabezpečovat celý prostor hlavního průlomového uskupení i v průběhu boje v hloubce nepřátelské obrany. Je však nutné, aby prolomený úsek byl soustavně a dlouhodobě bráněn, protože se tudy budou přesunovat za postupujícími vojsky četné týlové a technické prostředky a druhé sledy, které budou na sebe bezesporu poutat pozornost a bojové působení nepřátelského letectva.

Přemísťování prostředků vojska PVO, jak jsem již uvedl, bude převážně po protiletadlových raketových bateriích, přísun zabezpečovacího materiálu, především protiletadlových raket, dokonce jen samostatnými skupinami přepravníků. Bude proto potřebné zabezpečit přednostní přesuny, popřípadě začlenění těchto prvků do sestavy jiných přesunovaných vojsk a prostředků, a tím dosáhnout nejen stanovených prostorů, ale i nezbytné obrany proti pozemnímu nepříteli (diverzním skupinám) těchto důležitých, ale značně zranitelných prostředků.

Při přípravě a uskutečnění průlomu více než kdykoli jindy vystává do popředí význam hluboké a podrobné součinnosti, a to jak mezi prostředky vojska PVO, tak i mezi bráněnými objekty.

Jejím cílem je umožnit jednotlivým útvarům PVO co nejefektivnější plnění úkolu protivzdušné obrany. Především značné nakupení prostředků vojska PVO v úseku průlomu povede k nutnosti využívat stíhací letectvo pro působení mimo tento zbraněmi PVO přehluštěný prostor, a to především bojovou činností na bocích úseku průlomu, před sestavou bráněných vojsk v místech samostatného vyhledávání a ničení vzdušných cílů a obranou přesunů druhých sledů ze stěhu ve vzduchu.

Zvýšenou pozornost je potřebné věnovat otázkám zajištění bezpečnosti vlastního letectva při působení v prostoru průlomu. Dosáhnout zákazu nebo omezení letů vlastních letounů a vrtulníků tímto prostorem nebude možné, a proto je třeba s maximální přísností dodržovat dohodnuté režimy letů nad vlastními vojsky, včas informovat o letech vlastního letectva velitelská stanoviště a palebné prostředky vojska PVO a dokonale propracovat systém rozpoznávání a používání součinnostních signálů.

Při součinnosti mezi prostředky vojska PVO je cílem zabezpečit hospodárné působení proti nepřátelským vzdušným cílům, zabránit neefektivnímu současnému palebnému působení několika prostředků vojska PVO na stejné cíle, zabezpečit vzájemnou informaci mezi prostředky především o vzdušné situaci,

nezbytnou elektromagnetickou koexistenci a nejnútnejší vzájemnou pomoc při řešení problémů bojového speciálního technického a týlového zabezpečení.

Součinnost sil a prostředků vojska PVO s bráněnými vojsky musí být organizována v zájmu co nejúspěšnějšího splnění bojových úkolů vševojskových svazků a útvarů. Propracované otázky součinnosti však musí dávat prostředkům vojska PVO k tomu nezbytné předpoklady, to znamená, že bráněná vojska musí umožňovat včasné přemístění protiletadlových a radiotechnických prostředků vojska PVO v průběhu průlomu, jejich přednostní začlenění do sestav nebo pochodových proudů přesunujících se vojsk a činnost rekognoskačních skupin přímo v prvních sledech postupujících vojsk. Zvláště důležité bude propracovat systém přednostního přesunu vozidel dopravujících protiletadlovým raketovým jednotkám protiletadlové rakety a pohonné hmoty.

Základním předpokladem důsledné realizace součinnosti je však zabezpečení spolehlivého spojení a centralizovaného velení a řízení bojové činnosti všech prostředků vojska PVO.

Základní otázky organizace bojové činnosti prostředků vojska PVO a součinnosti je nutné nejen stanovit a plánovat, ale dostat i do vědomí všech vykonavatelů. Bude proto nutné, aby se velitelé a náčelníci vojska PVO bezprostředně podíleli na organizaci součinnosti prakticky na všech velitelských stupních, a to především v terénu. Úsek průlomu, nebo alespoň jeho podstatnou část, lze zpravidla vizuálně obsáhnout. Je proto žádoucí, aby velitelé a náčelníci vojska PVO v terénu upřesnili prostory bojového rozmístění svých protiletadlových raketových a dělostřeleckých prostředků, jejich palebné a průzkumné sektory, způsoby činnosti v jednotlivých obdobích průlomu, především způsob a dobu přemísťování a rozvinování. Nelze opomenout ani zvážení a ukázání přímo v terénu možných náletových směrů nepřátelských letounů a bitevních vrtulníků, zejména v malých a přízemních výškách.

Přesto, že tato práce v terénu velitelů a náčelníků vojska PVO je nutná, připomínám skutečnost, že řízení bojové činnosti vojska PVO v průběhu průlomu nemohou uskutečňovat z různých pozorovatelů a předsunutých míst velení, kde nemají trvalý a dostatečně obsáhlý přehled o vzdušné situaci.

Chci zdůraznit, že protivzdušná obrana vojsk při průlomu nepřátelské obrany bude vyžadovat více než v kterýchkoli jiných podmínkách bojové činnosti od velitelů a štábů vojska PVO důsledně a do nejmenších podrobností propracovávat předpokládaný způsob bojové činnosti svých vojsk, hluboce a maximálně konkrétně řešit všechny součinnostní vazby, dosahovat vysoké organizace práce, umět se i rychle rozhodovat a přizpůsobovat plán skutečnému vývoji situace.

Svémi myšlenkami a názory jsem chtěl přispět k hlubšímu promyšlení zásad organizace protivzdušné obrany.